

ร่วมด้วยช่วยคิดสร้าง
พิพิธภัณฑ์เมืองแร่ตีบุก กะทู้

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์
08-1326-2549; 083 1025-606
[sommai@usa.com](mailto:somma@usa.com)

ชุมเมืองนี้มีตีบุก เป็นป้ายแรก
ทากรู้ได้อย่างไรว่ามีตีบุก? เป็นป้ายที่ ๒
ในอ้อมเหลาช่วยทากรู้ได้? เป็นป้ายที่ ๓

การตั้งคำถาม เป็นการช่วยสมองให้คิดหาคำตอบ เป็นการกระตุ้นอินทรีย์ให้เตรียมความพร้อมเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงทั้งที่ตนคิดเอง เพื่อนเป็นคนบอก หรือพิพิธภัณฑ์เป็นผู้บอก คำตอบถูกหรือผิดยังไม่สำคัญเท่าการทำให้คนได้คิด พิพิธภัณฑ์เมืองแร่ก็จักใช้แนวคิดเป็นหลักคิดเพื่อก่อให้เกิดแสงสว่างทางปัญญาทั้งความรู้และบันเทิงรื่นเริงอารมณ์

โสกราตีส เป็นอาจารย์ให้นักปรัชญาเพลโตเจริญรอยตาม อริสโตเติลเป็นหลานศิษย์ มือเล็กทรานเดอร์มหาราชเป็นหลานศิษย์ แม็คศิษย์ หลานศิษย์และหลานศิษย์ ไม่ได้นำหลักคิดในการตั้งคำถามของโสกราตีสไปใช้ตั้งโสกราตีสย แต่ก็ทำให้คนอีกซีกโลกรู้จักชื่อของท่านว่าเป็นบุคคลสำคัญของโลก ลูกศิษย์ของโสกราตีสจำนวนมาก เกิดการเรียนรูจนกระทั่งพบความรู้ด้วยตนเองจากการตอบคำถามของโสกราตีสด้วยตนเอง โสกราตีสจะไม่บอกองค์ความรู้ใด ๆ ให้ศิษย์ แม่ลูกศิษย์จะถามง่าย แต่โสกราตีสก็จะสวนถามย้อนให้ลูกศิษย์ผู้ถามตอบคำถามในขณะนั้น การสนทนาของครูและศิษย์ต้องใช้สมองตลอดเวลา ครูสามารถตรวจสอบความถูกต้องในองค์ความรู้ได้ทันทีที่ลูกศิษย์ตอบ เมื่อเป็นคำตอบที่ไม่ซัดย ครูก็จักป้อนคำถามเพิ่มจนศิษย์ตอบได้ถูกต้อง ศิษย์จะได้รับความรู้ไปทันทีพร้อมการประเมินผลของครูทันทีเช่นกัน

ในอดีต ชาวบ้านทั่วไปได้ใช้ภูมิปัญญาในการตั้งคำถามเพื่อสร้างความฉลาดให้ผู้อื่นสืบมาด้วยการมีปริศนาคำทาย เช่น สองตีนเดินมาหลังคามุงจาก, สี่ตีนเดินมาหลังคามุงเบ๊อง, แปดตีนเดินมาหลังคามุงสังกะสี, เหวบางร่างน้อย ทำรังห้อยอยู่ชายคา, เจ็ดคุ้งพญาแขวน เจ็ดแค้นพญาเหาะ ลอยข้ามฟ้า สาวพญาเจ็ดตน กระร่อย? เมื่อไปถึงโรงเรียน ครูก็จะใช้คำถามฝึกสมองศิษย์ด้วยวิชาเลขคณิตคิดในใจ อย่างน้อยเขาละ ๕ ข้อเป็นประจำ ปัจจุบัน มีรายการโทรทัศน์บ้าง วิทยุบ้าง ได้ใช้คำถามเพื่อรับทราบปฏิกริยายย้อนกลับของผู้ฟัง ตอบถูกก็จะได้รางวัลเป็นของสมนาคุณสมถองต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน บางรายการประยุกต์ใช้ ๒๐ คำถาม เปลี่ยนเป็นนำวัตถุธรรมดาเป็นวัตถุกระตุ้นตั้งคำถามและให้ผู้คนคิดหาคำตอบ จนกลายเป็น "ถูกต้องแล้ว ค-รับ- -"

การใช้ศัพท์เฉพาะอาชีพ หรือศัพท์ภาษาถิ่นในแวดวงพื้นที่นั้น ๆ ก็จะทำให้คนต่างอาชีพหรือต่างถิ่นเกิดความสงสัย ยิน ก็เป็นเบื้องต้นแห่งการตั้งคำถามอันคอยกระตุ้นให้สมองคิดหาคำตอบอีกรูปแบบหนึ่ง การใช้คำ "ชุมเมือง" ย "ซุดลอง" ย "อ้อมเหลา" ย "อ้อมไห" ย "อ้อมต่าน" ย "ซีกาง" ย "เซี่ยม" ย ในพิพิธภัณฑ์เมืองแร่ ก็บังเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน

นายประเสริฐ ชาวกิจไพศาล นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกะทู้ ได้จัดทำแผนแม่บทพิพิธภัณฑ์เมืองแร่เสนอจังหวัดภูเก็ตพิจารณาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๒ พิจารณากันยาวนานจนได้รับงบประมาณสร้างในปี พ.ศ.๒๕๔๙ สถาปนาในกองช่างของเทศบาลตำบลกะทู้ได้ถอดแบบความคิดของผู้ร่วมก่อร่างสร้างพิพิธภัณฑ์เมืองแร่ออกเป็นอาคาร ๑ ชั้นครึ่ง มีจิมแจขนาดใหญ่ ๒ เท่าสนามบาสเก็ตบอลอยู่ตรงกลางอาคาร มีหอประชุมน้อยบรรจุคนได้ประมาณ ๑๐๐ คนย ก่อสร้างให้แล้วเสร็จกลางปี พ.ศ.๒๕๕๐ ในพื้นที่เมืองเก่ากลางของหุบเขานางพันธุรัตน์กับพืดเขาเกิดหนี ระหว่างสนามกอล์ฟในอำเภอกะทู้กับบ้านเกาะแก้ว อำเภอเมืองภูเก็ต มีบริเวณพื้นที่ประมาณ ๔๐๐ ไร่ย ด้านติดกับถนนสาธารณะระหว่างบ้านเกาะแก้วกับกะทู้ จัดสร้างเป็นสวนเฉลิมพระเกียรติ ตั้งใจจะให้ป็นสวนสนุกน้ำของเด็ก ๆ มีน้ำพุ น้ำตก ท้ายรางเมืองแร่ ร่อนแร่ เพื่อการสาธิตการได้แร่ตีบุกย มีที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้ใหญ่ย มีการนวดฝ่าเท้าไชยาสมุนไพรอันเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านย มีชุมเมืองขนาดเล็กย ตั้งใจว่าจะสร้างเรือซุดแร่ตีบุกให้ลอยลำเป็นสง่าอยู่ในชุมเมืองนั้นย มีเรือก้อจันเป็นสะพานและ/หรือยานพาหนะ ให้ผู้สนใจเคลื่อนย้ายตนเข้ารับความรู้และรับเครื่องดื่ม เรือซุดแร่นี้จะกลายเป็นโกบีเตียมหรือเจียะเหลาก็ได้

ซึกขวามือเป็นโกบีเตียม ส่วนซึกซ้ายมือของคนเข้าเยี่ยมชมเป็นควนเขาย คิดกันว่าควรสร้างอ้อมขนาดเท่าของจริงโดยจำลองรูปแบบเก่าของอ้อมในทิวไต้ที่ได้ดึกิจกรรมสาธิตเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวเมืองที่เกี่ยวกับอ้อมพระจีนเช่นประเพณีกินผัก ประเพณีผ่อตอ การแก่เหมยของนางหัวเหมยองย สร้างโรงหนังควายไต่ตรงข้ามหน้าอ้อมย วันที่สาธิตการเชิดหนังควายย จะมีการขายอาหาร ขนมพื้นถิ่น ถั่วคั่ว ถั่วต้ม ขนมจาก เหนียวหลามย ทำจริง ขยายจริง ที่หน้าโรงหนังควายแก่เหมยนี้แหละย บางความคิด เสนอให้หลังคาอ้อมมุงด้วยตีบุกเป็นแห่งแรกของโลกย ผู้ศรัทธาถวายตีบุกมุงหลังคาอ้อมโปรดเตรียมตัวบริจาค

ขึ้นเนินสูงประมาณ ๑๕ เมตรป็นระยะทาง ๑๐๐ เมตรจากชุมประตู่ทางซ้ายย จะเห็นอ้อมเหลาตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่หน้าภูผาควนเมืองเก่าสูง ๓๐ เมตรย

รถยนต์ผ่านหน้าอ้อมเหลาไปลานจอดข้างผาเหมือง

นี่คือ "อ้อมเหลา"

ช่วยท่านให้ชื่นใจสมองอยู่ในนี้

แบบ ๆ เขาตะ

เดินวนไปทางซ้ายมือ เพื่อให้ขวามือเป็นจิมแจ้ ประจวบคนขวาวหรือทักษิณาวัดในอาคารย จะพบคำถามง่าย ผลิตภัณฑ์ใดมีดีบุกผสมย พิพิธภัณฑฯจะเสนอผลิตภัณฑ์จากเหมืองแร่ เช่นสร้อยทองคำจากเหมืองทองย เขี้ยวเสือเขี้ยวดาบจำลองด้วยดีบุกจากเหมืองลิกไนต์ย แหวนบาเยะขนาดยักษ์วงแหวนดีบุกอรุณรับเพชรซีกด้วยทองคำย ยานอากาศเคลือบแทนทาลัมจากเหมืองแร่ดีบุกย เครื่องบินสงครามโลกครั้งที่ ๒ ของอังกฤษซึ่งตกที่ข้างโลดิส สร้างด้วยอะลูมิเนียม พลั่วไม่ร้อยปีจากเหมืองรูที่บางคูย พลอยจากเหมืองพลอยจันทบุรีย นิลจากเหมืองกาญจนบุรี เหยี่ยวพระศักดิ์สิทธิ์สร้างด้วย...จากเหมือง... เหล็กไหลจากถ้ำเขาเหนือ มรกตจากพระกรขององค์ไฉนผืน นพรัตน์อัญมณีจากเหมืองทั่วไทย เครื่องดนตรีโลหะที่สัมผัสได้ สัมผัสแล้วเกิดเสียงอาจทำให้ท่านตกใจหรือสุนทรีย์โสตก็เลือกเอาเองได้ มังคกรจะเปลื้องสมองเพื่อเนรมิตให้ผลิตภัณฑ์จัดวางอย่างมีสุนทรีย์ภาพ ใช้พื้นที่ประมาณ ๓ ห้องแสดงผลผลิตภัณฑ์จากเหมืองแร่

ดีบุกอยู่ตรงไหน?

อัญมณีอยู่ตรงไหน?

ช่วยแคว้กลับมาหน่อย

นักธรณีจะแสดงพื้นผิวโลกผ่าตัดให้เห็นชั้นระดับขององค์ประกอบธรณี สูงสุดเป็นยอดเขาเอฟเวอร์เรสต์บนเทือกเขาหิมาลัย มีหิมะปกคลุม ยอดเขาลดหล่นลงมาจนต่ำกว่าระดับยกเขาโต๊ะแซะ เพื่อบอกให้ทราบว่า ท่านถึงภูเก็แล้วนะย มียอดเขาไม่เท่าสิบสองสูงจริง ๕๒๙ เมตร ยอดเขาหว่าสูง ๕๒๘ เมตร มีคลองบางใหญ่ไหลจากในทไปออกปากบางที่อำเภวนนทนิย ในคลองบางใหญ่มีเรือกานบรทุกแร่ดีบุกลำเลียงไปส่งเรือใหญ่ในอ่าวภูเก็ต ผ่านเรือชุดแรกของโลกในอ่าวภูเก็ต ใต้ผืนดิน พื้นน้ำ ใต้หน้าผา ในภูเขา ใต้วัดเกิดไฮ มีสายแร่ดีบุก เอาดีบุกจริงไปฝังไว้ย ตรงไหนที่สายแร่ดีบุกไหลที่ผืนดิน ก็มีเหมืองแล่นให้ดูย ที่อยู่ลึกลงไปก็จะเจาะรูเป็นเหมืองรูย ผังอัญมณีอื่น ๆ ไฉนที่ที่ธรณีมีส่วนอื่นด้วยย ผู้มีอัญมณีดิบ โปรดเตรียมตัวบริจาค

ท่านรู้ได้ยังไง?

ว่าดีบุกอยู่ที่ใด?

พิพิธภัณฑฯแสดงแผนที่ผิวดินด้านบนให้ท่านช้ย แล้วแสดงแผนภูมิรอยตัดผิวดินให้ท่านดูอีกย ท่านน่าจะช้ถูกแนวย แต่ช้ผิดที่ย พิพิธภัณฑฯก็จะแสดงวิธีต่างให้ตนรู้ย บอกปริมาณแร่ให้ท่านตัดสินใจชูดเอาแร่ย ใช้พื้นที่แสดง ๒ ห้องเพื่ออธิบายกรรมวิธีการได้แร่จากใต้ดิน คือ เหมืองแล่น เหมืองรู เหมืองหอบ เหมืองฉีด เหมืองเรือชูด เหมืองเรือแพชูด

ท่านรู้ได้ยังไงว่าชั้นใดคือแร่ดีบุก?

พิพิธภัณฑฯก็จะเสนอแนะให้ท่านทดลองตามกรรมวิธีตรวจสอบแร่ทั้งเบื้องต้นและตรวจสอบความบริสุทธิ์ของสินแร่ มีเครื่องมือทางฟิสิกส์(วิทยาศาสตร์กายภาพแขนงหนึ่งซึ่งกล่าวถึงสมบัติทางกายภาพของสารต่างๆ และพลังงาน) เช่นทบ เคาะ ตีต ร่อน ช้ดย ใช้วิธีทางเคมี(วิทยาศาสตร์กายภาพแขนงหนึ่ง ซึ่งกล่าวถึงเรื่องราวและสมบัติของสารต่างๆ ว่าประกอบกันขึ้นเป็นสารนั้นๆ ได้อย่างไร และเมื่อสารนั้นๆ แปรเปลี่ยนไปเป็นสารอื่นได้ ปฏิกริยาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ เป็นอย่างไร ทั้งกล่าวถึงการที่จะสังเคราะห์สารนั้นๆ ขึ้นได้อย่างไรด้วย แบ่งออกเป็นสาขาต่างๆ อีกหลายสาขา เช่น เคมีอินทรีย์ เคมีอนินทรีย์ ชีวเคมี เคมีกายภาพ เคมีวิเคราะห์) ท่านก็จะได้ดีบุกบริสุทธิ์ตามมาตรฐานย เมื่อท่านทดลองแล้ว ช้คดี ท่านก็ได้ของรางวัลเป็นช้แรกไฉนนะ อ่าว อ่าดูถูกช้แร่ไปนะย บางชิ้นแพงกว่าทองคำช้ก็

ท่านจะนำดีบุกไปทำประโยชน์อะไร?

ทำให้ดูหน่อยช้

ท่านรับแร่ดีบุกไปจำนวนหนึ่ง ทดสอบ ตรวจสอบ ว่าช้แน่แล้วย ท่านต้องคิดว่าจะหลอมดีบุกเป็นผลิตภัณฑ์โดย คิดได้ก็เขียนไว้ในกระดาษที่ท่านรับมาย คิดไม่ออกช้ใหม่? ไม่เป็นไรย มีให้ท่านเลือกช้เลย หลอมเป็นกระดุมย หลอมเป็นวัตถุมงคลย ผสมทองแดงเป็นวงแหวนย ทำเป็นเครื่องประดับย เคลือบไว้ที่หน้าพิกาย เคลือบไว้ที่พวกกุญแจย พิพิธภัณฑฯมีช่างทองให้ท่านเสนอแบบย ช้เล็ก ๆ กรรมวิธีง่าย ๆ รอรับไปไฉนเลยย ช้เวลานาน ก็จำหน้าของ ช้ราคาช้สูงไว้ อีกสัปดาห์เดียวก็ถึงบ้านท่าน

คนรู้เรื่องดีบุกมาตั้งแต่เมื่อไหร่?

ผสมตีบวกกับโลหะอื่นในสัดส่วนต่าง ๆ เกิดอะไรขึ้น?

ท่านคิดบางนะ

.....?

.....?

.....?

พิพิธภัณฑ์จะบันทึกคำถามเหล่านี้ไว้ในฐานข้อมูล

คำตอบหรือ?

ค้นได้จาก ๒ ห้องใหญ่ คือห้องสมุดเหมือนกับห้องจดหมายเหตุ ในห้องจดหมายเหตุ จะเก็บรักษาลายลักษณ์ ๓ กลุ่มเป็น ๓ คลัง คือ คลังลายลักษณ์(จดหมายนายหัวเหมือง จดหมายติดต่อทั่วไปของชาวเหมือง กระดาษโพยเบอร์ ใบชำระหนี้ ใบขออนุญาตขนย้ายแร่) คลังภาพ(ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์) คลังแผนที่ จัดทำฐานข้อมูล(Data Base) ไว้ให้ท่านค้นหาใน www.kathutin.com และดูของจริงปฐมภูมิได้ในห้องดังกล่าว ส่วนนี้มีไว้เพื่อการศึกษาวิจัย วัตถุประสงค์รับนักวิจัยชาวไทย นักวิจัยทั่วโลก จะของบประมาณสร้างอั่งมอเหลาขนาดกลางไว้รองรับนักวิจัยระดับโลก พบปะกับนักวิจัยพวกเราในวันเวลาอันควรเพื่อแลกเปลี่ยนเสวนาวិชาการย พิพิธภัณฑ์เมืองแร่จะรับผิดชอบสมองสวนคิดประดิษฐ์ให้กับอนุชน และจักขอให้ส่วนจังหวัดดูแลรับผิดชอบสมองสวนวิทยาศาสตร์ ในวันเวลาเหมาะสม พิพิธภัณฑ์จะเชิญแข่งขันประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ใช้วัสดุพื้นถิ่นประดิษฐ์ของเล่นเด็ก ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไม้สอย และผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่ที่ประหยัดพลังงานและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ จักติดตามสมองสวนคิดประดิษฐ์เป็นรายบุคคลตั้งแต่เด็กปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบและขยายผลไปตามกำลังงบประมาณ

สามห้องสุดท้ายเป็นการผสมผสานเพื่อเล่าเรื่องชายจีนจากแผ่นดินใหญ่จีนเข้ามาพบความสำเร็จในภูเก็ท ออกจากจีนโดยเรือสำเภาย มีเรือสำเภาขนาดใหญ่ ภายในมีหุ่นบรรพชนจีนซึ่งโครงกระดูก ออกจากเรือที่โคลงเคลงเป็นแรมเดือนขึ้นฝั่งบางเหนียว มาเป็นกุลีหาบในเหมืองหาบย แต่งงานมีลูกหลานสืบสกุล ด้วยความเป็นนักคิดประดิษฐ์ สายสกุลนี้จึงมีความสุขเป็นวิถีชีวิตชาวเหมืองย หุ่นแต่ละตัว ตั้งใจไว้ว่าจะขออนุญาตหน้าของบรรพชนเหมืองมาจำลองไว้เป็นอนุสรณย หุ่นแต่ละตนจักแสดงให้เห็นศิลปะของการปั้น มีเส้นเอ็น กล้ามเนื้อ สายตาบ่งบอกอารมณ์ ท่าทางที่ต้องล่นอยาให้มีอันเป็นไปย เช่น ชายบักบินขนแร่ปะทะกับก่าถาว แร่วรงออกจากถูงย ตะแถกใจรีบเอื้อมรับแรย มองดูแล้วเหมือนตะแถกจะร้องว่า อ้ายหยา หว่ามายี่เลี้ยง

ด้านนอกอั่งมอเหลา มีกลุ่มอาคารบ้านจีนมุงจาก ห้องแถวแบบจีน อั่งมอเหลา จัดให้เป็นบ้านसानในทวย กิจกรรมอันใดที่ในทวยมี ก็จักพยายามให้มีย มีเจ้าหน้าที่แสดงตนเป็นชาวในทวยที่ปฏิบัติงานจริงในร้านค่านัน ๆ ผัดหมี่ พาวโกปี้ใส่หุงเหล่ง ชายแก็ตเหล่งเดี่ยว ทอดบะฮิโพ รองชขาย ตาวกั้วตาว هنگทวยยไทยเดี่ยวฮา

ท่านคิดว่า?

แจ้งใจส่งไปพิพิธภัณฑ์เมืองแร่ กะทู้ ภูเก็ต ๘๓๑๒๐

ความสุขก็จะเป็นของท่านทันที.